

Advies

DATUM 10 februari 2020
VOLGNUMMER 2019-2020/6

COMMISSIE Commissie voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding

Beleidsnota Welzijn bekeken door een kinderrechtenbril

Minister Wouter Beke bevoegd voor Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding diende op 8 november 2019 zijn Beleidsnota 2019-2024 Welzijn, Volksgezondheid, Gezin en Armoedebestrijding in bij het Vlaams Parlement.

In dit advies geeft het Kinderrechtencommissariaat suggesties bij die beleidsnota. Enkele aandachtspunten vanuit kinderrechten:

Besparingen treffen kinderen hier en nu

Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd over de besparingen bij Welzijn, want ze treffen kinderen, jongeren en hun ouders hier en nu.

Straffer armoedebeleid nodig

In Vlaanderen leven 150.000 kinderen in armoede. Hun rechten worden elke dag geschonden. We verwachten van de regering meer inspanningen om een menswaardige levensstandaard met genoeg inkomen voor alle kinderen te realiseren. Daarvoor is visie en samenwerking nodig in de Vlaamse Regering, maar ook interfederaal en met de lokale besturen.

We vragen opvolging en ondersteuning van het lokaal sociaal beleid en vragen om netwerking tussen lokale diensten niet te zien als alternatief voor sterke sociale basisvoorzieningen, maar als nodig en aanvullend.

We kijken uit naar heldere doelstellingen in het nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding, en een wetenschappelijke evaluatie van het armoedebeleid, met opvolging van de situatie van minderjarigen.

Ten slotte pleiten we voor een dak- en thuislozenbeleid dat focust op kinderen en jongeren. We vragen om een actieplan dak- en thuisloosheid 2.0 op kindformaat met acties in verschillende beleidsdomeinen want dak- en thuisloosheid van kinderen en jongeren heeft verschillende oorzaken.

Zorg dat elke jongere snel kan rekenen op de jeugdhulp die hij nodig heeft

We vragen meer garanties voor continuïteit in de jeugdhulp en recht op jeugdhulp:

- De wachtlijsten moeten weggewerkt worden en kinderen en jongeren moeten kunnen rekenen op trajectbegeleiding.
- We zijn het eens met de focus op kleinere leefgroepen en geïntegreerde gezinstrajecten.
- De zorg voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen blijft onderbelicht.
- De aandacht voor jongvolwassenen mag concreter.
- Voor kinderen en jongeren met complexe problemen belooft de minister meer GES+-plaatsen. We vragen de minister om niet alleen te focussen op extra plaatsen maar ook op de andere verbetervoorstellen van experts.

De brug tussen Welzijn en Onderwijs moet sterker. Extra focus op de link tussen onderwijsinternaten en welzijn is nodig.

We ondersteunen de monitoring van de kwaliteit van de intersectorale jeugdhulp en vragen aandacht voor de monitoring van de doelstellingen van de integrale jeugdhulp.

We vragen dat er een afdwingbare rechtspositieregeling komt voor minderjarigen die in een beveiligende setting verblijven, met genoeg rechtswaarborgen.

We pleiten voor toezicht op de bescherming van kinderrechten bij de uitvoering van het decreet jeugddelinquentierecht.

- De uitbreiding van de capaciteit in gesloten, besloten of beveiligde opvang mag niet leiden tot systematischer gebruik van die opvang.
- De lokale aanpak van jeugddelinquentie mag de gelijke behandeling van jeugddelinquentie niet in het gedrang brengen.
- Voor verontrustende opvoedingssituaties en delinquent gedrag vragen we ketenaanpak met oog voor privacy, beroepsgeheim en met het nodige geld.
- We vragen om het mandaat van de Commissie van Toezicht uit te breiden naar het nieuwe beveiligende aanbod in de private voorzieningen.

We steunen de gefaseerde uitrol van de persoonsvolgende financiering van de zorg voor minderjarigen met een beperking. Wel blijven we stevige kinderrechtengaranties missen als bouwstenen voor het persoonsvolgend budget voor minderjarigen.

Preventieve gezinsondersteuning en adequaat aanbod basisvoorzieningen gaan hand in hand

We vragen de minister niet alleen te investeren in de toeleiding van gezinnen naar basisvoorzieningen, maar ook in een ruim aanbod van kwaliteitsvolle basisvoorzieningen: onder andere Huizen van het Kind, kwaliteitsvolle kinderopvang die voor elk kind toegankelijk is en kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang en lokale activiteiten voor gezinnen, ondersteund door Vlaanderen.

Ga voor een krachtig groeipakket

We vragen om van het groeipakket een krachtig speerpunt tegen kinderarmoede te maken. Het totaalbedrag voor een gezin met een laag inkomen zou de gemiddelde minimale kost van een kind moeten dekken.

Expertenpanel interlandelijke adoptie

Het Kinderrechtencommissariaat schaaft zich achter het expertenpanel dat onafhankelijk onderzoek doet naar interlandelijke adopties uit het verleden om op basis daarvan aanbevelingen te doen. De geadopteerden hebben daar recht op.

1. Bezorgd dat kinderen en jongeren de gevolgen dragen van de besparingen

1.1. Besparen terwijl er meer geld nodig is

De besparingen treffen kinderen, jongeren en ouders hier en nu. Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd dat bij ongecontroleerde besparingen, kinderen en jongeren daar het slachtoffer van worden. De besparingen en de te beperkte investeringen vinden we een gemiste kans.

De geplande besparingen in de preventieve gezondheidszorg werden teruggeschroefd. Dat is een goede zaak. Jongeren benadrukken samen met de Vlaamse Jeugdraad al jaren het belang van preventieve geestelijke gezondheidszorg. Ze noemen het gebrek aan geestelijke gezondheidszorg het grootste jongerenprobleem. De Zelfmoordlijn voert 58% van haar chatgesprekken met 10- tot 19-jarigen. Bij kinderen en jongeren van 2 tot 18 jaar heeft ongeveer 1 op de 10 een psychisch of gedragsprobleem waarvoor professionele ondersteuning nodig is.¹

Anderzijds werden de besparingen niet voor elke preventieorganisatie teruggeschroefd en gaan de besparingen voor de Centra Geestelijke Gezondheidszorg door. Die besparingen zullen ongetwijfeld een impact hebben op het aanbod en de interventies voor kinderen en jongeren die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben.

Vanuit het perspectief van kinderen, jongeren en hun ouders betekent de geplande besparing op de CAW's dat zij minder hulp, begeleiding, ondersteuning en bescherming kunnen bieden, dat kinderen langer situaties moeten doorstaan van onrecht en geweld, waaronder kindermishandeling en kindermisbruik. Elke dag kloppen 26 kinderen aan bij de Vertrouwenscentra Kindermishandeling omdat ze bescherming tegen geweld en misbruik nodig hebben. Ze slaan soms samen met hun ouder op de vlucht voor het geweld in het gezin. Terecht investeerde de vorige Vlaamse Regering extra in de bescherming van kinderen. We vinden het jammer dat de huidige Vlaamse Regering die investeringen nu vermindert.² We vragen de minister om de besparingen bij de Vertrouwenscentra en de CAW's terug te schroeven.

Het Kinderrechtencommissariaat is daarnaast bezorgd over de besparingen bij SAM vzw. De Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat krijgt geregeld vragen over wat de rechten van kinderen nu precies inhouden. Bijvoorbeeld: Mag een leerkracht de boekentas van een leerling controleren?

¹ <https://www.sciensano.be/nl/pershoek/meer-dan-1-persoon-op-10-lijdt-aan-een-psychische-stoornis>

² Vlaams Expertisecentrum Kindermishandeling: *Niet minder, maar méér geld nodig om alle mishandelde kinderen te helpen*, 21 december 2019, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2019/12/21/reactie-besparingen-vertrouwenscentra-kindermishandeling/>

Mogen hulpverleners de kamer van een jongere doorzoeken? Kunnen minderjarigen alleen wonen of opgroeien in het gezin van een vriend?

Professionals die elke dag omgaan met minderjarigen, zijn geregeld op zoek naar de concrete vertaling van kinderrechten in een specifieke context, want ze willen tegemoetkomen aan de rechten van kinderen en jongeren. Een vaste referentie is jeugdrecht.be. Op die site van SAM vzw vindt elke professional concrete informatie over de rechten van kinderen, vertaald voor specifieke situaties.

We vragen de minister om er mee op toe te zien dat SAM – het steunpunt mens en samenleving – en jeugdrecht.be hun zinvolle werk kunnen verderzetten.

2. Straffer armoedebelied nodig

2.1. Ongeveer 150.000 kinderen in armoede

In Vlaanderen leven om en bij de 150.000 kinderen in armoede.³

In het kader van de EU 2020-strategie had Vlaanderen zich ertoe verbonden om het aantal kinderen in een gezin met een inkomen onder de armoederisicodrempel tegen 2020 te verminderen tot hooguit 60.000 kinderen. We zijn 2020.

Armoede is een complex probleem, maar nog veel meer is armoede voor te veel kinderen een dagelijkse realiteit. Van kinderen die opgroeien in armoede, worden structureel verschillende rechten geschonden. Kinderen hebben recht op een toereikende levensstandaard. Genoeg inkomen is nodig om ook andere kinderrechten te realiseren, zoals het recht op onderwijs, op vrije tijd en op gezondheidszorg. Het VN-Kinderrechtencomité vraagt in zijn ‘concluding observations’ van 2019 dringend maatregelen tegen armoede (§4). Het vraagt meer inspanningen van de overheid voor een menswaardige levensstandaard met genoeg inkomen voor alle kinderen (§37).⁴

Armoedebestrijding vraagt om een integrale aanpak

Automatische rechtentoekenning zonder gedragsvoorwaarden?

Een Vlaams minister met naast Armoedebestrijding de bevoegdheden Welzijn, Gezin en Volksgezondheid, heeft tools om armoede daadwerkelijk te bestrijden. Zo zijn we blij dat Vlaanderen verdergaat op het pad van de automatische of proactieve toekenning van rechten, een uitstekend middel om onderbescherming tegen te gaan. We vragen vanuit het belang van het kind om geen gedragsvoorwaarden te koppelen aan de toekenning van sociale rechten.

Ga voor heldere doelstellingen in nieuw Vlaams Actieplan Armoedebestrijding

We zijn ook blij te lezen dat de minister zijn collega’s gaat vragen om hem te steunen in de collectieve opdracht van de Vlaamse Regering voor armoedebestrijding. Dat is inderdaad een verantwoordelijkheid van de voltallige Vlaamse Regering. Alleen vinden we geen scherpe doelstellingen terug.

³ In 2015 leefde 12% van de Vlaamse kinderen van 0 tot 17 jaar in een huishouden met een inkomen onder de armoederisicodrempel. Dat komt overeen met ongeveer 150.000 kinderen. Vlaamse armoedemonitor 2017, <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-armoedemonitor>

⁴ Committee on the Rights of the Child, *Concluding observations on the combined fifth and sixth reports of Belgium*, 1 February 2019, <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/>

Zoals de beleidsnota stelt, heeft het “geen zin scherpe doelstellingen naar voren te schuiven en op het terrein amper initiatieven te nemen”. Toch zijn scherpe doelstellingen nodig om collega’s erop te kunnen aanspreken als het ernaar uitziet dat ze die doelstellingen niet halen. We hopen een sterke, door de regeringspartners gedeelde visie en scherpe doelstellingen ook op het vlak van monitoring en evaluatie wél terug te vinden in een Vlaams Actieplan Armoedebestrijding 2020-2024.

Samenwerking is noodzakelijk

Samenwerken met andere beleidsdomeinen in Vlaanderen is nodig om te garanderen dat kwaliteitsvolle basisvoorzieningen zoals kinderopvang, openbaar vervoer en vrije tijd er zijn voor alle kinderen en jongeren. Vooral samenwerking met de Vlaamse minister van Onderwijs dringt zich op. Voor sommige gezinnen in armoede lopen de schoolkosten enorm op. We vragen de minister om zijn collega bevoegd voor Onderwijs aan te spreken om de nodige maatregelen te nemen zodat armoede het recht op onderwijs van kinderen niet schendt.

2.2. Samenwerking met verschillende overheidsniveaus dringt zich op

Een effectieve aanpak van armoede loopt door verschillende overheidsniveaus. Samen zitten met Vlaamse partners is dus niet genoeg. Ook federaal en lokaal is samenwerking nodig. Het Kinderrechtencommissariaat roept op om samen met andere overheden werk te maken van het langverwachte interfederaal actieplan kinderarmoedebestrijding met sluitende afspraken om alle gezinnen ongeacht hun samenstelling boven de armoedegrens te tillen. De Interministeriële Conferentie Sociale Integratie en Sociale Economie opnieuw laten samenkomen, zou al een goed begin zijn.

Ondersteuning en opvolging van het lokaal armoedebeleid

Armoede zien we opduiken in de wijk, de stad of het dorp waar het dagelijks leven zich afspeelt. Een regierol voor de lokale besturen is dan ook een noodzakelijke basisdienst om armoede effectief aan te pakken. Toegankelijkheid en vroegdetectie zijn cruciaal om armoede effectief aan te pakken. Dan kan er in kansarme omgevingen snel ingegrepen worden. In kansarme omgevingen moeten ouders geholpen worden om de vicieuze cirkel van generatiearmoede te doorbreken. Daarvoor is zowel materiële als immateriële hulp nodig.

Lokale netwerking naast goede sociale basisdienstverlening

Multidisciplinaire netwerking tussen lokale basisvoorzieningen is nodig om verschillende vormen van dienstverlening op elkaar af te stemmen: basisonderwijs, kinderopvang, preventieve gezinsondersteuning, tewerkstelling, wonen.⁵ Heel wat lokale besturen in Vlaanderen zetten stappen vooruit door met brugfiguren te werken en de zorg te coördineren om laagdrempelige zorg op maat te bieden voor gezinnen. Ook het idee van zorgcoördinatie en brugfiguren sluit daarbij aan.⁶ Maar die netwerken kunnen nooit goede basisdienstverlening vervangen of besparingen in de sociale dienstverlening

⁵ Conferentie De Toekomst is Jong, 2016, *Jong & Overal thuis - Eindrapport*
<https://www.kindengezin.be/img/rapport-jong-overal-thuis.pdf>

⁶ Conferentie De Toekomst is Jong, 2016, *Jong & Gezond - Eindrapport*
<https://www.kindengezin.be/img/eindrapport-jong-en-gezond.pdf>

opvangen. Het gemeentebestuur krijgt een regierol, en daar horen instrumenten en geld bij. Gemeenten moeten actief op het terrein kunnen gaan om hun rol volop te spelen. Ze moeten ondersteuning en voeding krijgen van Vlaanderen. Anderzijds moet de Vlaamse overheid ook toezien op een effectieve werking van het lokaal armoedebeleid door de vinger aan de pols te houden met overleg, uitwisseling, monitoring en onderzoek.

2.3. Monitoring en onderzoek in het kader van armoedebeleid

Het Kinderrechtencommissariaat juicht toe dat de minister zijn “beleidskeuzes maximaal wil onderbouwen met wetenschappelijke bevindingen. Een nominale armoede-indicator is daar één instrument voor, naast indicatoren die het armoederisico gelaagd in kaart brengen”.

Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor goede monitoring van de armoede, met nuances en wetenschappelijke scherpste. De gebruikte indicatoren moeten toelaten het geplande of gevoerde beleid te evalueren, zodat mogelijk wordt bij te sturen wat niet werkt, en het beschikbare budget efficiënt en effectief ingezet wordt. Tot nu toe was er weinig systematische evaluatie van het armoedebeleid. Ook pleit het Kinderrechtencommissariaat ervoor om minderjarigen in armoede te monitoren als aparte aandachtsgroep.

2.4. Meer aandacht voor dak- en thuisloze kinderen, jongeren en hun ouders

Bijzondere aandacht moet gaan naar dak- en thuisloze kinderen. Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd over de signalen over het toenemend aantal straatkinderen en dakloze gezinnen, vooral in de steden. Die kinderen hebben te maken met de ergst denkbare kwetsbaarheid. Hun rechten worden zwaar geschonden en hun toekomst gehypothekeerd.

Samen met het VN-Kinderrechtencomité zijn we bezorgd over het recht op geschikte huisvesting voor kansarme kinderen en hun gezin. Het VN-Kinderrechtencomité vraagt dak- en thuisloosheid bij kinderen aan te pakken, discriminatie op de woningmarkt te stoppen en kansarme gezinnen te ondersteunen zodat ze kunnen rekenen op een passende levensstandaard en een kwaliteitswoning.

In december 2019 werd het tiende twejaarlijks verslag (2018-2019) van het Steunpunt tot bestrijding van armoede voorgesteld, ‘Duurzaamheid en armoede’. Een conclusie was dat er vooral op het vlak van wonen nog te weinig vooruitgang geboekt is voor mensen in armoede.

De minister zegt dat hij dak- en thuisloosheid gaat aanpakken, samen met het beleidsdomein wonen. De beleidsnota focust op het hele spectrum van preventie tot en met intensieve begeleiding zoals het project Housing First.

Ga voor een actieplan dak- en thuisloosheid 2.0 op kindformaat

In de beleidsnota missen we een aanpak van dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief. We vragen om een actieplan dak- en thuisloosheid 2.0 op kindformaat.

Concreet hopen we dat de beleidsdomeinen Welzijn en Wonen samen een ‘actieplan dak- en thuisloosheid 2.0 op kindformaat’ uitwerken met acties in verschillende beleidsdomeinen: het Vlaamse huurbeleid, problemen met

woningen en wanpraktijken op de huurmarkt, preventieve aanpak van uithuiszettingen, woonbegeleiding, armoedebestrijding, antidiscriminatie, de aanpak van intrafamiliaal geweld, het kindvriendelijker maken van de thuislozenzorg en extra aandacht voor jongeren die de jeugdhulp verlaten want zij lopen meer risico op dak- en thuisloosheid.⁷

Besparing zet aanpak van dak- en thuisloosheid bij kinderen onder druk

De besparing die de minister bij de CAW's doorvoert, zal invloed hebben op de begeleiding, opvang en ondersteuning van dak- en thuisloze kinderen, jongeren en hun ouders.

Dak- en thuisloosheid bij kinderen, jongeren en hun ouders heeft veel oorzaken: de woning die ongeschikt verklaard is, malafide praktijken op de privé-huurmarkt, alcoholmisbruik, een ouder die niet in staat is om zorg te dragen voor de kinderen, geweld in het gezin, ruzie tussen de ouders, relatieproblemen, schulden, gebrekkige woonvaardigheden.

De CAW's proberen met begeleiding en ondersteuning niet alleen de oorzaken van dak- en thuisloosheid aan te pakken, ze vangen ook dak- en thuisloze kinderen, jongeren en gezinnen op. Vluchten ouders samen met de kinderen voor intrafamiliaal geweld, dan kunnen ze terecht in de vluchthuizen van de CAW's. Jongeren die de jeugdhulp verlaten, kunnen terecht bij een JAC en bij de jongvolwassenenopvang als ze dak- en thuisloos zijn.

De besparing van meer dan 5 miljoen hypothekeert de preventie van dak- en thuisloosheid bij kinderen, jongeren en ouders en de opvang van dak- en thuisloze kinderen en jongeren.

3. Zorg dat elke jongere snel kan rekenen op de jeugdhulp die hij nodig heeft

3.1. Meer garanties voor continuïteit in de jeugdhulp en recht op jeugdhulp

De jeugdhulp krijgt terecht veel aandacht in het regeerakkoord. Er zijn veel goede voornemens: kleinere leefgroepen, meer capaciteit die rechtstreeks en niet rechtstreeks toegankelijk is, zorg voor het personeel. Zo wordt 1Gezin1Plan verder uitgerold. De al uitgezette lijnen worden doorgetrokken.

Werk wachtlijsten in jeugdhulp weg

In de jeugdhulp staan veel jongeren lang op een wachtlijst. De wachtlijsten en wachttijden zijn te lang. Het recente jaarverslag Jeugdhulp zegt dat eind 2018 in totaal 5.600 jongeren op een wachtlijst stonden voor intensieve jeugdhulp. In 2017 waren er dat 5.273. Een jaar later dus 6 procent méér.

⁷ Kinderrechtencommissariaat, *Memorandum 2018-2019, Memorandum: voorstellen voor een meer kindvriendelijke toekomst*, www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/memorandum_2019_inclusief_concluding_observations_def.pdf

Kinderrechtencommissariaat, Dossier 2016, *(n)ergens kind aan huis. Dak- en thuisloosheid vanuit kindperspectief*, www.kinderrechtencommissariaat.be/publications/detail/n-ergens-kind-aan-huis-voor-dak-en-thuisloosheid-vanuit-kindperspectief-1

De jeugdhulp moet stevig versterkt worden, in omkadering en in capaciteit. Als dat niet gebeurt, zullen jongeren en gezinnen die al zwaar in de problemen zitten er de dupe van zijn en op termijn de hele samenleving. Berekeningen tonen dat er een veelvoud van het huidige budget nodig is om tegemoet te komen aan de noden.

We missen inspanningen voor kwaliteitsvolle trajectbegeleiding

Kinderen in de jeugdhulp worden nog te vaak geschakeld en verplaatst tussen voorzieningen, in voorzieningen, tussen voorzieningen en pleegzorg, tussen crisissen thuis en doorschuivende crisishulp. Die breuklijnen in het hulpverleningstraject van een jongere tekenen hem of haar voor het leven. Om die breuken te voorkomen, is absoluut kwaliteitsvolle trajectbegeleiding nodig in de jeugdhulp.

We steunen het streven naar kleinere leefgroepen

Op basis van ernstige en onhoudbare situaties in de residentiële jeugdhulp startte vorig jaar een taskforce 'Verblijf in de jeugdhulp'. Het Vlaams Parlement nam daarover op 3 april 2019 een resolutie⁸ aan: leefgroepen moeten verkleinen, uit huis geplaatste jongeren moeten zich er goed kunnen voelen en de omkadering moet meer ondersteund en versterkt worden. Ook het Kinderrechtencommissariaat vraagt extra aandacht voor een positief leefklimaat in de jeugdhulpvoorzieningen in Vlaanderen, zodat kinderen en jongeren kunnen opgroeien in een kleinschalige en zo gezinsgericht mogelijke context. De residentiële opvang moet in elk geval zo georganiseerd worden dat broers en zussen samen kunnen opgroeien. Dat is door de huidige structuren vandaag vaak erg moeilijk.⁹

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast dat de minister zich bewust is van het probleem, en het verblijfsaanbod wil versterken met gerichte maatregelen. Het Kinderrechtencommissariaat juicht de vernieuwingen toe.

We staan achter de geïntegreerde gezinstrajecten

Het spoor van de geïntegreerde gezinstrajecten is een goede basis om uitdrukkelijk aandacht te besteden aan de versterking van preventieve gezinsondersteuning van de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning en de Centra voor Integrale Gezinszorg. Zij hebben jarenlange expertise opgebouwd in preventie, training, zorggarantie voor jonge kinderen en integrale opvang van jonge gezinnen die leven in penibele sociale en pedagogische omstandigheden.

Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen onderbelicht

We missen een uitdrukkelijke focus op niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. De beleidsnota spreekt alleen in het kader van mensenhandel over de opvang van de niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Welk beleid heeft de Vlaamse Regering voor de opvang en begeleiding van die ruime doelgroep uitgestippeld?

Aandacht voor jongvolwassenen mag concreter

Het Kinderrechtencommissariaat juicht de bijzondere aandacht voor de groep van adolescenten en jongvolwassenen toe. We verwijzen naar het advies over de

⁸ <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1475576>

⁹ <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/standpunt-recht-doen-aan-contactrecht-met-broers-en-zussen>

justitiehuisen, dat uitdrukkelijk pleit voor een brug tussen het justitiehuis en de sociale dienst bij de jeugdrechtbank.¹⁰

De beleidsnota is nog weinig concreet over hoe de minister dat gaat aanpakken. Ook de beleidsnota van Justitie en Handhaving gaat daar niet op in.

Er is meer nodig dan extra GES+-plaatsen voor jongeren met complexe problemen

Elk jaar krijgt de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat zorgwekkende telefoons over kinderen en jongeren met complexe problemen. Ze hebben specifieke zorg nodig, maar vinden die niet. Ze stuiten op wachtlijsten. Of de zorg die ze nodig hebben, bestaat niet. Daardoor verblijven ze in verschillende voorzieningen en voelen zich van het kastje naar de muur gesleurd. Ze weten niet waar ze zullen uitkomen en vragen zich af waar ze in de toekomst zullen verblijven.

Naar schatting zijn er in Vlaanderen 150 kinderen en jongeren met zo'n zware rugzak. De beleidsnota erkent de moeilijke positie van die kinderen, jongeren en hun ouders. De minister streeft naar een versoepeling van de voorwaarden om plaatsen te creëren voor jongeren met extreme gedrags- en emotionele problemen (GES+).

Hou ook rekening met de twaalf verbetervoorstellen van experts

In juli 2018 legden de professoren Stef Decoene, Marina Danckaerts, Stijn Vandevelde en Wouter Vanderplasschen de laatste hand aan de verbeteringsnota 'Geblokkeerde ontwikkelingstrajecten bij jongeren. Beheersen, interveniëren, voorkomen.'¹¹ Vanuit wetenschappelijk en klinisch perspectief formuleren ze twaalf verbetervoorstellen voor een betere aanpak van 'jongeren met complexe problematieken'. We hopen dat de minister rekening houdt met die verbetervoorstellen.

- Voor de jongeren met geblokkeerde ontwikkelingstrajecten, roepen de experts op om dringend een expertencommissie samen te stellen die samen met de jongere een toekomstgericht handelingsplan opstelt en een vervolgtraject uittekent dat effectief uitgevoerd wordt.
- Alle bestaande projecten die succesvol zijn voor deze jongeren, moeten in kaart gebracht worden.
- De experts suggereren om 'settings te laten bewegen naar contexten' in plaats van contexten te laten bewegen naar settings. Om de relationele continuïteit met context te ondersteunen en te faciliteren, want een warme overdracht is nodig.
- Daarnaast pleiten de experts voor personeelsbeleid, personeelsvorming en personeelsondersteuning, gericht op zorgfunctionaliteit.

3.2. Brug tussen Welzijn en Onderwijs moet sterker

We vragen om breuken te vermijden tussen Onderwijs en Welzijn. Vanuit het recht op goede zorg en op onderwijs van kinderen en jongeren is intensievere samenwerking nodig tussen Welzijn en Onderwijs. Dat moet voorkomen dat kinderen op school uit de boot vallen, en het moet kinderen en jongeren in de jeugdhulp of in een moeilijke thuissituatie alle kansen geven op school.

¹⁰ <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/voorstel-van-decreet-justitiehuisen-gemiste-kans-voor-minderjarigen>

¹¹ http://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/docs/verbeternota_geblokkeerde_ontwikkelingstrajecten.pdf

Vaak is de school de eerste om signalen op te vangen dat het thuis of met de kinderen zelf helemaal niet goed gaat. Als de school haar verantwoordelijkheid opneemt door dit aan de verschillende hulpverleningsinstanties te melden wordt met die signalen soms te weinig gedaan.

Steviger brug tussen onderwijsinternaten en Welzijn

In onderwijsinternaten zitten steeds meer kinderen die daar terechtkomen vanuit de jeugdhulp. Met het oog op de continuïteit van de zorg voor die kinderen en jongeren is structurele samenwerking tussen verschillende instanties nodig, bijvoorbeeld om verblijf in een internaat te combineren met residentiële jeugdzorg. Want vaak gaat het om kinderen die in het weekend of in de vakantie noodgedwongen terug naar huis moeten, ook al is de situatie daar niet veilig. Administratief vallen internaten onder onderwijs, maar in het werkelijke leven zijn er meer en meer samenwerkingsverbanden met jeugdhulp. Er is voor die kinderen in een kwetsbare situatie meer gespecialiseerde zorg nodig. Tussen jeugdhulp en school moet de informatie beter doorstromen, met respect voor de rechten van de minderjarigen en het beroepsgeheim van de hulpverleners. En er is een wettelijke regeling nodig voor de rechtspositie van kinderen op internaat, naar analogie met het decreet rechtspositie in de jeugdhulp.

Leerlingbegeleiding mag zich niet beperken tot de school

Het Kinderrechtencommissariaat vraagt een betere afstemming tussen welzijns- en onderwijsactoren en om de positie of het mandaat van de CLB's tegenover de andere actoren in de hulpverlening uit te klaren. Leerlingenbegeleiding beperkt zich niet tot de school. Heel wat leerlingen hebben naast onderwijs extra ondersteuning nodig van Welzijn: jongeren die thuis problemen hebben, spijbelen of in een jeugdvoorziening verblijven. Dat vraagt goede afspraken tussen school en CLB over de interne leerlingbegeleiding. Maar ook dat leerlingen en hun ouders een beroep kunnen doen op gepaste hulpverlening en zorg als de interne leerlingenbegeleiding op school tekortschiet. Het zou een gemiste kans zijn de onderlinge afstemming tussen welzijns- en onderwijsactoren niet uitdrukkelijk decretaal te regelen.

3.3. Kwaliteitsvolle jeugdhulp – meten is weten

Het Kinderrechtencommissariaat ondersteunt de visie dat het heel belangrijk is de kwaliteit van de intersectorale jeugdhulp te monitoren. Meten is weten.

Op basis van uitgebreid wetenschappelijk onderzoek kan het beleid coherent en systematisch afgestemd worden op de vraag van de cliënt. Voor dat onderzoek is een forse investering nodig. We hopen dat daarvoor effectief budget uitgetrokken wordt.

Daarnaast moet ook afgetoetst worden of het decreet integrale jeugdhulp effectief zijn doelstellingen bereikt en daadwerkelijk vraaggestuurd werkt.

Monitor ook de doelstellingen van het decreet integrale jeugdhulp

Subsidiariteit en maatschappelijke noodzaak meten

Het Kinderrechtencommissariaat kiest al lang voor subsidiariteit in de jeugdhulpverlening, voor oplossingsgericht en krachtgericht werken op het continuüm van preventie tot meer ingrijpende hulpverlening. We signaleren al

lang dat hulpverlening aan kinderen en jongeren effectiever is als ze vertrekt van de krachten en mogelijkheden van kinderen, jongeren en hun gezinnen zelf. Jeugdhulpverlening moet mét de gezinnen en kinderen werken en niet vóór hen. Samen is het sleutelwoord.

Hoewel het beleid dat al jaren als doelstelling naar voren schuift, zien we in onze meldingen bij de Klachtenlijn dat het toch regelmatig fout loopt. Het Kinderrechtencommissariaat pleit dan ook voor de verdere ontwikkeling van concrete handvatten én evaluatiecriteria bij termen zoals verontrusting, maatschappelijke noodzaak, *signs of safety* en succes.

Wetenschappelijke instrumenten nodig om maatschappelijke noodzaak te beoordelen

Hulpverleners moeten ondersteund worden om wetenschappelijke instrumenten te gebruiken waarop ze belangrijke beslissingen baseren over de zorg aan kinderen en jongeren, zoals de beslissing om een kind uit huis te plaatsen, de terugkeer naar huis na een uithuisplaatsing, perspectiefbiedende of perspectiefzoekende pleegzorg. Die beslissingen kunnen levenslange gevolgen hebben voor de hechting en de ontwikkeling van de kinderen.

3.4. Diagnostiek met aandacht voor hulpvraag?

De beleidsnota trekt voluit de kaart van kwaliteitsvolle diagnostiek. Uiteraard is een diagnose bij de start van een hulpverleningstraject belangrijk, maar er zijn ook valkuilen.

Eenzijds laat niet elk gedrag of hulpvraag zich vatten in een diagnose. Anderzijds kan het ook contraproductief werken om kinderen te labelen met een diagnose. Diagnoses kunnen deuren openen, maar ook sluiten.

Bovendien is het belangrijk dat we er ons van bewust blijven dat kinderen en jongeren volop in ontwikkeling zijn, en dat een diagnose altijd een momentopname is die kan veranderen. De hulpvraag van de cliënt moet centraal staan, eerder dan wat gediagnosticeerd wordt. Ook dat is een uitgangspunt van kwaliteitsvolle hulpverlening.

3.5. Eén gemandateerde voorziening in verontrustende situaties

Bij de Klachtenlijn merken we dat het ontdebellen van de gemandateerde voorziening naar zowel het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling als de Ondersteuningscentra Jeugdzorg niet altijd leidt tot het gewenste resultaat. De keuze van de minister om de expertise samen te brengen tot één gemandateerde voorziening, die 24/7 bereikbaar is als duidelijk aanspreekpunt bij maatschappelijke verontrusting, lijkt ons terecht en nodig.

Uit de klachten blijkt dat vooral sommige Vertrouwenscentra Kindermishandeling moeite hadden met hun dubbel mandaat: hulp verlenen en als dat nodig is doorverwijzen naar het Parket. Daardoor bleven sommige situaties te lang in de vrijwilligheid, waardoor hulpvragers met het gevoel bleven zitten dat het niet echt vooruitging.

Daarom vroeg het Kinderrechtencommissariaat al veel langer om één meldpunt. Hoe dat meldpunt concreet vorm krijgt, of de manier van werken gelijk blijft en of een van de twee organisaties de exclusiviteit van de gemandateerde voorziening toebedeeld krijgt, zijn nog openstaande vragen.

3.6. De rechtspositieregeling voor minderjarigen in beveiligende setting

We steunen de aparte rechtspositie

Het Kinderrechtencommissariaat juicht toe er dat op basis van wetenschappelijk onderzoek naar de rechtspositie van minderjarigen in gesloten en beveiligende settings, regelgevende maatregelen komen om die rechtspositie wettelijk en afdwingbaar te verankeren.

Het Decreet Rechtspositie voor Minderjarigen in de Integrale Jeugdhulp is maar een minimaal kader waarop elke jongere in de jeugdhulp zich moet kunnen beroepen. Al jaren klinkt de roep om een afdwingbare rechtspositieregeling voor minderjarigen in een gesloten of 'besloten' setting. We verwijzen naar de aanbevelingen in ons dossier van 2010, 'Binnen(ste)buiten'.¹² De rechtspositie van meerderjarige gedetineerden is verankerd in de basiswet over het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden.¹³ Er is één rechtspositieregeling nodig voor minderjarigen.

Nu ook private voorzieningen jongeren opvangen die van hun vrijheid beroofd zijn doordat ze in een gevaarsituatie zitten, is het evident dat die rechtspositieregeling ook voor die jongeren moet gelden en afdwingbaar moet zijn.

3.7. Uitvoering decreet jeugddelinquentierecht en kinderrechten

Uitbreiding capaciteit mag niet leiden tot systematisch gebruik

De minister zegt in zijn beleidsnota dat er extra plaatsen komen in de private beveiligende opvang, de gesloten opvang, de gesloten oriëntatie en begeleiding in de gemeenschapsinstellingen met aangepaste programma's en infrastructuur voor jongeren in een ernstige verontrustende situatie met complexe problemen. Hij wil de capaciteit uitbreiden, zowel in de private als in de publieke gesloten opvangplaatsen.

Voor jongeren maakt de naam van een setting geen verschil. Als minderjarigen hun vrijheid beperkt wordt, zien zij dat als 'gesloten opvang'. Uit wetenschappelijk onderzoek en uit de klachten die het Kinderrechtencommissariaat krijgt van kinderen en jongeren die tijdelijk van hun vrijheid beroofd zijn, wordt duidelijk dat opgesloten worden erg ingrijpend is, en dat de gevolgen nog lang voelbaar blijven.

Besloten opvang, zeker ook in verontrustende situaties, kan alleen als 'last resort' en zo kort mogelijk. Dat gaat hand in hand met het principe van de subsidiariteit. Het Kinderrechtencommissariaat waarschuwt voor het systematisch gebruik van gesloten, besloten of beveiligende opvang.

¹²

https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/dossier_detentie_binnenste_buiten_04_2010.pdf

¹³ Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005

Terechte scheiding delict en verontrustende opvoedingssituatie

Met de uitvoering van het Decreet Jeugddelinquentierecht zullen jongeren die een delict pleegden en jongeren in een verontrustende opvoedingssituatie niet langer samen in een leefgroep terecht komen. Het Kinderrechtencommissariaat verwijst naar zijn vroegere adviezen¹⁴ over het Decreet Jeugddelinquentierecht, en juicht deze beslissing toe.

Differentiatie en aanpak op maat is een correcte aanpak

Hoe de besloten opvang in de private voorzieningen georganiseerd wordt, met welke modaliteiten, in welke setting, in een samenwerkingsverband, voor hoelang: die criteria zijn nog niet duidelijk.

Wel is veelbelovend dat de beleidsnota streeft naar differentiatie van het aanbod van de gemeenschapsinstellingen en de ontwikkeling van modules die per jongere differentiëren in het traject.

De belofte van de aanpak op maat van de jongere, met effectieve methodieken, en focus op meer welzijn van de jongere en herval voorkomen, zijn doelstellingen die het Kinderrechtencommissariaat volop onderschrijft. We hopen dat dat waargemaakt wordt.

Heb oog voor bescherming van kinderrechten in de lokale aanpak van jeugddelinquentie

De minister wil op basis van bestaande praktijken, zoals Kompas+ en het Nero-project, overleggen met lokale actoren om samenwerking te faciliteren tussen Welzijn en Justitie.

Hoewel we het voornemen genegen zijn, toch de kanttekening dat er een verschil in behandeling kan ontstaan voor minderjarigen, afhankelijk van hun woonplaats. Het is belangrijk op Vlaams niveau af te spreken over eenzelfde vervolgingsbeleid, in het belang van de rechtszekerheid van de minderjarige.

Het Kinderrechtencommissariaat benadrukt dat het belangrijk is de samenwerkingsverbanden met lokale en regionale actoren niet alleen te gebruiken om jeugddelinquentie te beteugelen of om repressieve maatregelen te nemen, maar ook om onder andere de beschermingsfactoren en uitlokkende factoren van stedelijke contexten bloot te leggen en in beeld te brengen, zodat we structuurveranderend kunnen werken.

Commissie van Toezicht bevoegd in private beveiligde opvang

Het Kinderrechtencommissariaat dringt erop aan dat de Commissie van Toezicht, opgericht door het Vlaams Parlement op 3 februari 2017, ook bevoegd wordt om toezicht te houden op de bejegening van jongeren in het beveiligende aanbod in de private voorzieningen.

¹⁴ <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/naar-een-jeugddelinquentierecht-met-sterke-rechtswaarborgen-voor-de-minderjarige>;
<https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/naar-een-jeugddelinquentierecht-met-sterke-rechtswaarborgen-voor-de-minderjarige-aanvullend>

3.8. Ketenaanpak voor VOS-situaties en delinquent gedrag

In de beleidsnota spreekt de minister verschillende keren over ketenaanpak, lokale besturen en welzijnsactoren ondersteunen om een ketenaanpak te ontwikkelen, meer samen te werken en informatie te delen.

Het accent ligt op gegevensdeling en de organisatie van regionale overlegorganen. De minister zegt radicaal te gaan voor digitale gegevensuitwisseling tussen zorgverleners. Hij gaat investeren in onderling afgestemde digitale dienstverlening en werk maken van gegevensdeling in het kader van het decreet Jeugd delinquentie.

Ketenaanpak met oog voor privacy, beroepsgeheim en nodige middelen?

Het Kinderrechtencommissariaat is bezorgd over al te snelle gegevensdeling. De grenzen van het beroepsgeheim moeten bewaakt worden. Daarnaast kunnen er alleen gegevens gedeeld worden in het belang van de cliënt. Uit de praktijk blijkt dat hulpverleners artikel 458ter van het Strafwetboek niet goed kennen. Het Kinderrechtencommissariaat gelooft dat de ketenaanpak in sommige situaties nodig is om de fysieke en psychische integriteit van kinderen en jongeren te beschermen. Maar dat moet wel gebeuren in een goed uitgebouwd regelgevend kader.

3.9. Draag zorg voor kinderen met een beperking

Stevigere kinderrechtengaranties in de persoonsvolgende financiering zijn nodig

De minister maakt duidelijk werk van de verdere uitrol van het 'Besluit van de Vlaamse Regering over de bouwstenen voor de uitwerking van een persoonsvolgend budget voor niet rechtstreeks toegankelijke zorg en ondersteuning voor minderjarige personen met een handicap'.

- Terecht pleit de minister voor goede onderlinge afstemming tussen de verschillende sectoren en beleidsdomeinen. De beleidsnota schuift vooral nauwe samenwerking met het departement Onderwijs naar voren.
- Er gaat aandacht naar de ontwikkeling van een gebruiksvriendelijke, flexibele methodiek om de zorgnoden van kinderen in kaart te brengen.
- De Intersectorale Toegangspoort zal vlotter kunnen anticiperen op het aanvragen van een budget, het beoordelen van de aanvraag, het prioriteren en ter beschikking stellen van een budget.

Het Kinderrechtencommissariaat steunt de ambitie van de minister om verder werk te maken van het besluit. Wel zijn er meer stevige garanties voor kinderen met een beperking en hun ouders nodig om de ambities van het besluit te realiseren.¹⁵ Om het systeem van persoonsvolgende financiering te laten slagen, zijn er een paar basisvoorwaarden:

¹⁵ Kinderrechtencommissariaat, Advies 2019-2019/12, *Ga voor stevige kinderrechtenfundamenten die uitwerking PVF voor minderjarigen ondersteunen*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/advies_2018_2019_12_pvf_voor_minderjarigen.pdf

- Het systeem moet vertrekken van het recht op bijzondere zorg van kinderen met een beperking en kunnen rekenen op genoeg budget om dat recht te garanderen.
- Het moet beter anticiperen op het recht op ontwikkeling van kinderen, snelle instroom en flexibiliteit inbouwen zodat het systeem vlot kan inspelen op veranderingen in de ontwikkeling.
- En het moet de drempels wegwerken waarop kinderen met een beperking en hun gezin stuiten als ze volop willen participeren aan de samenleving.

Gefaseerde uitrol met vinger aan de pols?

We steunen de gefaseerde omschakeling van het huidige naar het persoonsvolgende systeem over een periode van vier jaar. Dat geeft alle betrokkenen de ruimte om niet overhaast te werk te gaan en geregeld bij te sturen.

Zorg dat ouders met vragen en klachten ergens terecht kunnen. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt wel om continu de vinger aan de pols te houden.

- Vlaanderen moet de gefaseerde uitrol van de persoonsvolgende financiering voor minderjarigen regelmatig evalueren en bijsturen.
- Kinderen en hun ouders moeten weten waar ze terecht kunnen met vragen over wat er verandert, wat ze wel of niet kunnen of mogen doen, of wat voortaan wel of niet meer kan.
- Vlaanderen moet de klachten van ouders en anderen die voor het kind zorgen capteren en ter harte nemen.

Recht op ontwikkeling vraagt flexibel zorgsysteem

Artikel 6 van het Kinderrechtenverdrag waarborgt het kind zijn recht op ontwikkeling.

Recht op ontwikkeling

Kinderen moeten kunnen rekenen op de ruimst mogelijke ontwikkelingskansen, op begeleiding, ondersteuning, voorzieningen en instellingen om hun recht op ontwikkeling te realiseren.

Ontwikkeling is verandering. Voor kinderen met een beperking speelt zowel hun ontwikkeling als kind, als mogelijke veranderingen in hun aandoening of beperking.

Voor een zo ruim mogelijke ontwikkeling moeten kinderen met een beperking kunnen rekenen op ondersteuning die soepel inspeelt op die veranderingen. De kinderen en hun context moeten kunnen rekenen op flexibiliteit in de ondersteuning.

In het licht van de ontwikkeling van kinderen en de mogelijke veranderingen in hun beperking is het ondersteuningsplan en de objectivering ervan door een multidisciplinair team (MDT) een momentopname en moet het ondersteuningsplan kort op de bal spelen.

We pleiten voor de snelle opmaak van het ondersteuningsplan dat vlot inspeelt op veranderingen in de ontwikkeling en de beperking van de minderjarige. Ouders die voor hun kind een persoonlijke-assistentiebudget willen aanvragen, staan soms nu al een jaar op de wachtlijst van een MDT. Ook de signalen over de duur van het uittekenen van de zorgbehoeften van volwassenen met een beperking zijn alarmerend. Het duurt gemakkelijk een jaar om het ondersteuningsplan en de objectivering ervan af te ronden.

Anderzijds spreekt het voor zich dat er geen onnodige ondersteuningsplannen opgemaakt worden voor kinderen bij wie de beperking niet verandert.

Tijd voor onderzoeksproject naar eenvoudige participatiemethodieken?

Ideaal maakt Vlaanderen budget vrij om een methodiek te ontwikkelen die kinderen met een beperking eenvoudig zoveel mogelijk betreft bij het ondersteuningsplan persoonsvolgende financiering en de objectivering door het MDT.

We denken bijvoorbeeld aan een proefproject waarin een expert een tijdje met de minderjarige en zijn gezin meedraait en op basis daarvan het ondersteuningsplan opmaakt. Zo'n manier van werken zou administratieve overlast bij de opmaak van het ondersteuningsplan voorkomen. Het laat ook toe om beter te anticiperen op noden van minderjarigen en hun ouders die administratief wat minder onderlegd zijn.

Kom tegemoet aan variatie in draagkracht van gezinnen

Niet elk kind met een beperking kan rekenen op een slagkrachtig gezin en een uitgebreid netwerk. En niet elk gezin heeft evenveel draagkracht om voluit voor zelfgestuurde zorg te gaan.

We vragen rekening te houden met de variatie aan slag- en draagkracht van gezinnen die streven naar persoonsvolgende financiering voor hun kind met een beperking. Gezinnen moeten kunnen rekenen op gratis bijstand die onderbescherming tegengaat en gezinnen ondersteunt in hun toegang tot basisvoorzieningen en het ondersteuningsaanbod.

Handicap en armoede

Recent onderzoek toont dat niet alle ouders gebruikmaken van hun recht op verhoogde kinderbijslag.¹⁶ En dat er een sterk verband is tussen opgroeien in armoede en opgroeien met een beperking.

Armoede ligt op de loer bij mensen met een handicap

“Kinderen met een handicap lopen meer risico om op te groeien in een kwetsbare sociaaleconomische situatie. Hun ouders hebben een lager opleidingsniveau en staan vaker alleen aan het hoofd van het huishouden. Er zijn ook vaker andere gezinsleden met een handicap.

Bovendien hebben gezinnen met kinderen met een handicap een lagere arbeidsmarktparticipatie. Deze tewerkstellingskloof neemt toe met de ernst van de handicap. Deze kloof kan slechts gedeeltelijk worden verklaard door de kwetsbare sociaaleconomische positie van het gezin. Voor de gezinnen met én een kwetsbare sociaaleconomische positie én een kind met een handicap versterken de effecten elkaar.”

Ook kinderen met een beperking hebben recht op spel

Artikel 31 van het Kinderrechtenverdrag garandeert het recht op spel voor elk kind.

¹⁶ Koen Hermans, Annabel Vanroose, *Armoede ligt op de loer bij mensen met een handicap*, 3 december 2019 <https://sociaal.net/boek/armoede-ligt-op-de-loer-bij-mensen-met-een-handicap/>

Koen Hermans, Jean-Marc Dubois, Annabel Vanroose (red.), *Armoede en handicap in België*, Brussel, FOD Sociale Zekerheid, POD Maatschappelijke Integratie, 2019, <https://socialsecurity.belgium.be/sites/default/files/content/docs/nl/publicaties/boek-armoede-en-handicap-in-belgie-2019-nl.pdf>

Onderzoek¹⁷ toont dat kinderen en jongeren met een beperking moeilijk aansluiting vinden bij het vrijetijds- en jeugdwerk aanbod (speelpleinen, jeugdbewegingen, jeugdhuizen). Ze stuiten op verschillende drempels. Ze haken sneller af omdat ze zich niet welkom voelen. Vaak zijn ze alleen aangewezen op het beperkte vrijetijdsaanbod voor kinderen en jongeren met een beperking of op activiteiten van de school.

We vragen de minister om oog te hebben voor het recht op spel van kinderen met een beperking en niet alleen in te zetten op nauwe samenwerking met het departement Onderwijs maar ook met het departement Cultuur, Jeugd en Media.

4. Gezinsondersteuning en adequaat aanbod basisvoorzieningen gaan hand in hand

4.1. Huizen van het Kind moeten kunnen rekenen op ruim aanbod basisvoorzieningen

De minister kiest terecht voor preventieve gezinsondersteuning, via de Huizen van het Kind. Kinderen en ouders moeten kunnen rekenen op opvoedingsondersteuning door de overheid, zodat de kinderen zich zo ruim mogelijk kunnen ontwikkelen.

De Huizen van het Kind organiseren een onthaal- en loketfunctie voor ouders met opvoedingsvragen. Ze organiseren medische dienstverlening en ontsluiten basisvoorzieningen voor baby's, peuters, oudere kinderen en hun ouders.

Onder regie van lokale besturen krijgen de Huizen van het Kind vorm in een netwerk van samenwerkende organisaties of wordt alle gezinsondersteunende dienstverlening gebundeld in één fysiek huis.

Terechte contextuele benadering van preventieve gezinsondersteuning

De minister steunt de Huizen van het Kind die zich proactief inzetten op verschillende levensdomeinen: 'Vanuit de noden van gezinnen, in al hun diversiteit, wordt er proactief ingezet op samenwerking met verschillende levensdomeinen.'

Bruggen leggen vanuit kinderrechten

Het Kinderrechtencommissariaat juicht de contextuele benadering van gezinsondersteuning toe.¹⁸ De Huizen van het Kind horen gezinnen in armoede te ondersteunen, gezinnen met gezondheidsproblemen, met te weinig fysieke en psychische ruimte en gezinnen die de weg naar basisvoorzieningen niet

¹⁷ Beno Schraepen, Hilde Maelstaf en Marjan Halsberghe (2015), *Vrije tijd als handicapsituatie. De rol van het jeugdwerk binnen de vrijetijdsbesteding van kinderen en jongeren met een handicap*, Onderzoek in opdracht van de Vlaamse overheid, afdeling Jeugd, Departement Cultuur, Jeugd, Sport en Media, http://www.sociaalcultureel.be/jeugd/onderzoek/vrijetijd-als-handicapsituatie_eindrapport.pdf

¹⁸ Kinderrechtencommissariaat, Advies 2013-2014/8, *Voorlopig besluit gezinsondersteuning moet meer recht doen aan kinderen en hun context*, https://www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/2013_2014_8_advies_besluit_gezinsondersteuning.pdf

vinden. De Huizen moeten openstaan voor allerlei opvoedingsvragen, ook van kinderen en jongeren. Iedereen moet er zich welkom voelen.

De Huizen van het Kind horen vanuit kinderrechten bruggen te slaan naar alle relevante voorzieningen voor kinderen en te zorgen voor toeleiding naar kwaliteitsvolle basisvoorzieningen voor ouders, baby's, peuters en kinderen.

Zorg dragen voor sociale cohesie

De Huizen van het Kind kunnen de spilfiguur zijn in een gezins- en kindvriendelijke buurt, zeker als de ontmoetings- en de socialecohesiefunctie en participatie-initiatieven van de Huizen van het Kind alle kansen krijgen.

Signalen uit het werkveld tonen dat de ontmoetingsfunctie van de Huizen van het Kind essentieel is om kwetsbare moeders uit hun isolement te halen. Zeker als het Huis van het Kind kan rekenen op vrijwillige brugfiguren tussen het Huis van het Kind en de kwetsbare gezinnen.

Ruim aanbod van basisvoorzieningen blijft nodig

Signalen uit het werkveld en onderzoek¹⁹ tonen dat professionele toeleiding naar kwaliteitsvolle basisvoorzieningen een fundamentele bijdrage levert voor gezinnen. Professionele toeleiding van gezinnen zorgt dat gezinnen beter ondersteund worden. Kansarme onderbeschermde gezinnen voelen zich daardoor geruggesteund.

Toeleiding alleen is niet genoeg

Anderzijds toont onderzoek ook dat professionele toeleiding alleen niet genoeg is om gezinnen preventief te ondersteunen. Gezinnen die gezinsondersteuning nodig hebben, moeten ook kunnen rekenen op toegankelijke kwaliteitsvolle basisvoorzieningen om zich ondersteund te voelen. Gezinnen toeleiden naar kinderopvang, een sociale huurwoning, een OCMW zonder het tekort aan die basisvoorzieningen aan te pakken, is maar half werk.

Preventieve gezinsondersteuning en genoeg kwaliteitsvolle basisvoorzieningen gaan hand in hand

Preventieve gezinsondersteuning is een Huis van het Kind dat gezinnen ondersteunt in hun opvoedingsvragen, dat ontmoetingen organiseert tussen ouders, dat gezinnen toeleidt naar de juiste diensten en dat kan rekenen op een ruim aanbod toegankelijke kwaliteitsvolle basisvoorzieningen.

4.2. Blijf gaan voor kwaliteitsvolle en toegankelijke kinderopvang

De minister streeft naar toegankelijke, flexibele en betaalbare kinderopvang. Hij wil werk maken van opvang voor kinderen met een handicap, flexibele kinderopvang voor wie niet van 9 tot 5 werkt en occasionele kinderopvang. Hij plant een verder groeipad van de capaciteit, met een mix van groeps- en gezinsopvang, met voorrang voor werkende ouders of ouders in opleiding en oog voor de verschillen in opvangnood tussen steden en gemeenten.

Voorrang voor werkende ouders?

Het Kinderrechtencommissariaat steunt het streven van de minister naar bereikbare, beschikbare, betaalbare, begrijpbare en bruikbare

¹⁹ Wim Van Lancker e.a. (2020), *MISSION: Mobile Integrated Social Services Increasing employment Outcomes for people in Need. Final report*. European Commission: Brussels.

basisvoorzieningen zoals kinderopvang voor alle gezinnen.²⁰ De minister streeft ernaar de drempels weg te werken die de dienst- en hulpverlening in de weg staan.

Dat streven staat in schril contrast met de voorrangsplannen in de kinderopvang voor werkende ouders of ouders in opleiding. Die voorrangsregel zien we met lede ogen aan.

Kinderopvang is er voor elk kind zonder onderscheid

Kinderopvang hoort vorm te krijgen vanuit het perspectief van het kind. Artikel 3 van het kinderopvangdecreet²¹ noemt kinderopvang een kwaliteitsvolle, beschikbare, betaalbare en rechtstreeks toegankelijke dienstverlening voor elk kind zonder onderscheid. Elk gezin met behoefte aan kinderopvang heeft daar recht op.

Vorrangsregel hypothekeert ontwikkelingskansen van baby's en peuters die opgroeien in armoede

Verschillende studies²² tonen dat kwaliteitsvolle kinderopvang een belangrijke basis legt voor de gezonde ontwikkeling van baby's en peuters. Zeker voor baby's en peuters die door armoede niet kunnen rekenen op een gezonde thuisomgeving, is kwaliteitsvolle kinderopvang van levensbelang.

We zijn bang dat baby's en peuters die opgroeien in kwetsbare gezinnen door die voorrangsregels nog meer in de kou komen te staan. De voorrangsregel zet de maatschappelijke functie van kinderopvang onder druk.

Geef gehoor aan het VN-Kinderrechtencomité

Kinderopvang is een recht van elk kind, zonder onderscheid. De voorrangsregel installeert een onderscheid tussen kinderen. We vragen de minister om gehoor te geven aan de vraag van het VN-Kinderrechtencomité:

“Blijf investeren in kinderopvang. Elk kind dat opvang nodig heeft, moet terechtkunnen in toegankelijke en kwaliteitsvolle kinderopvang.”

Ziekte­dagen horen geen respit­dagen te zijn: aanpassing van het systeem is nodig

De voorbije jaren kreeg de Klachtenlijn van het Kinderrechtencommissariaat vooral klachten van ouders over de opvangkosten. Ouders en kinderopvang raken onderling in discussie over welke kosten wel of niet betaald moeten worden, en of ziekte­dagen onder de respit­dagen vallen. Het is moeilijk te rechtvaardigen dat er voor zieke kinderen geen uitzondering is.

In de beleidsnota missen we bijsturing van het systeem in die zin. Ideaal stuurt de minister het systeem bij zodat de dagen waarop kinderen ziek zijn niet

²⁰ Kinderrechtencommissariaat, *Advies 2012-2013/9, Kwaliteitsvolle kinderopvang verlangt meer dan één paar sterke schouders*, www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/2012_2013_9_advies_kinderopvang.pdf

²¹ Decreet van 20 april 2012 houdende de organisatie van kinderopvang van baby's en peuters, *BS* 15 juni 2012

²² Arianna Lazzari en Michel Vandenbroeck (2013), *The impact of Early Childhood Education and Care on cognitive and non-cognitive development. A review of European studies*.

Transatlantic Forum on Inclusive early years, background paper. Zie: http://www.europe-kbf.eu/~media/Europe/TFIEY/TFIEY-1_InputPaper/Impact-of-ECEC-on-Development-in-the-EU.pdf.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7548dd37-c626-4e2d-bd70-625edf707adc>.

<https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/14194adc-fc04-11e7-b8f5-01aa75ed71a1/language-en>.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018SC0173&from=EN>.

meetellen in de gewettigde afwezigheidsdagen (de respijtdagen). Daarnaast zou in de inkomensgerelateerde kinderopvang het bedrag dat ouders betalen bij een extra afwezigheid beperkt moeten blijven tot wat de ouder betaalt als het kind wel komt.²³

4.3. Vlaamse garanties voor buitenschoolse opvang?

Het Vlaams Parlement keurde in de vorige legislatuur het decreet goed over de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten.²⁴

Door het decreet krijgen lokale besturen meer slagkracht om buitenschoolse opvang en activiteiten uit te tekenen. Het decreet stuurt aan op meer samenwerking en een integraal uitgebouwd buitenschools activiteitenaanbod. De Vlaamse Regering plant verschillende subsidies voor lokale besturen, waaronder subsidies voor participatie van kinderen met specifieke zorgbehoeften en uit kwetsbare gezinnen.

Vlaanderen mag de buitenschoolse opvang niet loslaten

Het Kinderrechtencommissariaat mist in de beleidsnota concrete acties die de lokale besturen en de kinderen en ouders ondersteunen in kwaliteitsvolle buitenschoolse opvang en activiteiten.²⁵

Vlaanderen mag de buitenschoolse opvang voor duizenden leerlingen niet loslaten. We moeten ambitieuzer zijn.

- Er moet een duurzaam ondersteuningsengagement komen van Vlaanderen, in de vorm van genoeg budget en een Vlaams steunpunt, want de uitdagingen zijn groot.
- We missen Vlaamse monitoring van de organisatie van kwaliteitsvolle, beschikbare, betaalbare, diverse en rechtstreeks toegankelijke voor- en naschoolse activiteiten voor elk kind zonder onderscheid en met respect voor de rechten van het kind.
- Vlaanderen kent kwaliteitslabels toe. Maar vergelijken we de kwaliteitsvoorwaarden van een label met de voorwaarden die nu gelden voor groepsopvang van schoolkinderen, dan is er een duidelijk verschil. We pleiten voor kwaliteitsvoorwaarden die beantwoorden aan wat kinderen zelf belangrijk vinden en wat het VN-Kinderrechtencomité vanuit het recht op spel naar voren schuift.
- Jeugdwerk en sportverenigingen vallen buiten de definitie van 'opvang lager onderwijs' en Onderwijs is geen prominente speler. De beleidsnota onderstreept het belang van samenwerking tussen verschillende sectoren en beleidsdomeinen om de buitenschoolse opvang te realiseren. We hopen dat de minister erin slaagt stevige samenwerkingsverbanden te realiseren want elke dag worden duizenden kinderen op school opgevangen, en sommige gemeentebesturen werken nu al samen met scholen, jeugd- en sportorganisaties om naschoolse activiteiten te organiseren.

²³ Kinderrechtencommissariaat, *Memorandum 2018-2019, Memorandum: voorstellen voor een meer kindvriendelijke toekomst*, www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/memorandum_2019_inclusief_concluding_observations_def.pdf

²⁴ Decreet van 3 mei 2019 houdende de organisatie van buitenschoolse opvang en de afstemming tussen buitenschoolse activiteiten, *BS* 27 juni 2019.

²⁵ Kinderrechtencommissariaat, Advies 218-2019/10, *Decreet buitenschoolse opvang en activiteiten biedt kansen maar sterker vangnet is nodig*, www.kinderrechtencommissariaat.be/sites/default/files/bestanden/advies_2018_2019_10_decreeet_buitenschoolse_opvang.pdf

5. Krachtig groeipakket nodig

In de vorige legislatuur introduceerde Vlaanderen ook het groeipakket, dat de vroegere kinderbijslag en schooltoelagen vervangt. Kinderen geboren vanaf 1 januari 2019 krijgen nu, na een startbedrag (bij geboorte of adoptie), in vergelijking met vroeger een hoger vast bedrag per maand, dat niet meer verschilt naargelang van het beroepsstatuut van de vader, de ouders of de eigen rangorde in het gezin. Er komen extra toeslagen voor kinderen die gebruikmaken van kinderopvang, naar school gaan, deel uitmaken van een gezin in een kwetsbare financiële situatie, wees of halfwees zijn, of bijzondere zorgnoden hebben. Het maandelijkse basisbedrag en verschillende toeslagen moeten automatisch toegekend worden. Onder andere de schooltoeslag bereikt daardoor meer kinderen dan ooit.

De beleidsnota omschrijft het groeipakket als een krachtige pijler in het Vlaamse gezinsbeleid. Zo ziet het Kinderrechtencommissariaat dat ook en we appreciëren zeker de wil om de dossiers verder efficiënt en klantvriendelijk te beheren, om de rechten automatisch toe te kennen en gegevens uit te wisselen om andere rechten en tariefberekeningen (zoals voor de kinderopvang) te kunnen automatiseren. We waarderen ook het plan om de inkomensgrenzen die het groeipakket voor verschillende toeslagen hanteert welvaartsvast te maken.

5.1. Naar een echt speerpunt in de bestrijding van kinderarmoede

Om van het groeipakket echt een speerpunt in de bestrijding van kinderarmoede te maken, is volgens ons nog meer nodig. Het Kinderrechtencommissariaat vraagt dat het totaalbedrag voor een gezin met een laag inkomen de gemiddelde minimale kost van een kind dekt. Volgens simulaties²⁶ op het groeipakket komen gezinnen met kinderen geboren vanaf 2019 gemiddeld nog 402 euro per maand te kort om uit te komen boven de armoedegrens. Bij eenoudergezinnen is dat 528 euro en bij gezinnen met vier of meer kinderen 809 euro per maand.

Die kloof is te dichten door de sociale toeslag te verhogen. De overheid zou ook een beperkte bijdrage kunnen leveren door de kleutertoeslag voor drie- en vierjarigen die genoeg naar school gaan, selectief te maken en alleen toe te kennen aan de gezinnen die hem het meest nodig hebben. In feite neem je hem dan op in de schooltoeslag. Die schooltoeslag gaat nu ook al naar kleuters van 2,5 tot 5 jaar, met dezelfde aanwezigheidsvoorwaarden, maar alleen voor gezinnen onder bepaalde inkomensgrenzen.

De kleutertoeslag voor 3- en 4-jarigen is bedoeld om kleuterparticipatie te stimuleren. Nu al gaat 98,5% van de 3-jarigen en 98,8% van de 4-jarigen naar de kleuterschool. En 96,4% van de 3-jarigen en 97% van de 4-jarigen komt regelmatig naar school. Die cijfers dateren van 2015-2016,²⁷ dus vóór die niet-selectieve kleutertoeslag voor het eerst toegekend werd. Ze bleven de jongste jaren nagenoeg constant.²⁸ Het overgrote deel van de ouders bracht dus ook zonder die 'externe motivatie' van 132,60 euro per jaar hun drie- of vierjarige kleuter al regelmatig naar school. Voor veel tweeverdienersgezinnen ook omdat ze op werkdagen toch al niet zelf voor hun kleuter kunnen zorgen. En 11,05 euro per maand maakt voor hen echt niet het verschil.

²⁶ André Decoster en Toon Vanheukelom (2017), *Impactberekening van de Vlaamse kinderbijslaghervorming op het armoederisico*, Leuven, KU Leuven KINDERRECHTENCOMMISSARIAAT, Advies *Groeipakket op maat van elk kind*, 2015-2016/15, <https://www.kinderrechtencommissariaat.be/advies/groeipakket-op-maat-van-elk-kind>

²⁷ Zie: Actieplan Kleuterparticipatie. Elke dag telt, 2016.

²⁸ Aanwezigheidscijfers beschikbaar tot 2017-2018, zie <https://www.agodi.be/cijfermateriaal-aanwezigheden-kleuters-per-gemeente>

Het al bij al beperkte aantal drie- tot vierjarigen dat niet of niet regelmatig naar school gaat (4% tot 5%), komt vooral uit gezinnen in armoede of in kansarmoede.²⁹ Het is bij die groep dat extra toeslagen de grootste kans maken op extra return in termen van meer participatie. Als het budget dat nu naar de kleutertoeslag voor drie- en vierjarigen gaat, toegevoegd zou worden aan de selectieve schooltoeslag voor kleuters, zou dat voor de kinderen de schooltoeslag kunnen verhogen van 103,70 naar zowat 600 euro per jaar.³⁰ Dat is voor die gezinnen wel een serieus verschil. Goed voor één jaar brood op de plank.

6. Expertpanel interlandelijke adoptie

De beleidsnota vermeldt de oprichting van een expertpanel dat een grondige analyse maakt van interlandelijke adopties uit het verleden, zowel van wat verkeerd ging, te weinig opgenomen werd en de knelpunten, als van goede ervaringen en praktijken.

Op basis van de analyse worden beleidsaanbevelingen geformuleerd over toekomstige adopties.

6.1. Een nodig stukje van de identiteitspuzzel

Adoptie is een van de meest complexe beschermingsmaatregelen, en bij interlandelijke adoptie wordt het zelfs nog ingewikkelder. Er zijn veel verantwoordelijken bij betrokken, en die moeten rekening houden met veel factoren. De risico's van interlandelijke adoptie blijken uit de problemen met verschillende adoptiekanalen. Ook het Kinderrechtencommissariaat krijgt meldingen van geadopteerden die hun adoptie in vraag stellen, in onzekerheid leven over hun identiteit en op zoek zijn naar antwoorden. We waarderen daarom ook dat een expertpanel een globaal onafhankelijk onderzoek gaat doen naar interlandelijke adopties uit het verleden. De geadopteerden hebben daar recht op.

---

²⁹ Departement Onderwijs en Vorming, *Kleuterparticipatie: inschrijvingen & aanwezigheden – kwantitatief (rapport)*, 2015

³⁰ Aangenomen dat 25% van de gezinnen recht heeft op een schooltoeslag en het budget van de kleutertoeslag alleen over de drie- en vierjarige schooltoeslagtrekkers verdeeld zou worden. Er zijn uiteraard andere herverdelingspistes mogelijk.